

Baba Oluyorum: Değişen Rollerime Uyum Sağlıyorum

I am Becoming a Father: I am Adapting to My Changing Roles

Aburrahim UYANIK¹, Ebru SADIÇ², Nurgül KAPLAN³

ÖZET

Baba adaylarının doğum öncesi dönemde anne adayına destek olmak, yaşanan stresi azaltmaya yardımcı olmak ve doğum ile ilgili bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Bu sayede anne adayının doğum süreci ile ilgili korkularının azaltılması ve doğum sonrası yaşanabilecek komplikasyonları önlenmesi açısından baba adayının rollerini bilmesi, benimsemesi ve sürece adaptasyonunda önemli rol oynamaktadır. Doğum sırasında ise baba adaylarının, anne adayına duygusal destek vermeleri, doğum sürecine aktif bir şekilde katılmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Baba, değişim, rol, uyum

Doğum sonrasında ise, bebeğin bakımında ve emzirme konusunda anne adayına yardımcı olmaları, bebeğin güvenliği için gerekli önlemleri almaları ve annenin dinlenmesine fırsat tanımaları önerilmektedir. Sonuç olarak, baba adayının doğumda rolü konusunda yapılan araştırmalar, doğum öncesinde, sırasında ve sonrasında aktif bir rol almalarının önemini vurgulamaktadır. Bu çalışma, baba adayının doğum sürecindeki sorumluluklarını ve rollerini vurgulamak amacıyla derlenmiştir.

ABSTRACT

Father candidates should support the mother-to-be in the prenatal period, help reduce the stress experienced and have knowledge about birth. In this way, it plays an important role in the expectant father's knowledge, adoption and adaptation to the process in terms of reducing the fears of the mother-to-be about the birth process and preventing postpartum complications. During birth, it is recommended that fathers give emotional support to the expectant mother and actively participate in the birth process. After the birth, it is recommended to help the expectant mother in the care of the baby and breastfeeding, to take the

Keywords: Father, change, role, rapport

necessary precautions for the safety of the baby and to allow the mother to rest. In conclusion, research on the role of father-to-be fathers in childbirth emphasizes the importance of fathers taking an active role before, during and after birth. In this way, it is important for mothers to feel more comfortable during the birth process and to spend the postpartum period more easily. This study has been compiled to emphasize the responsibilities and roles of the father-to-be in the birth process.

¹ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Evde Hasta Bakım Programı, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Tokat/Türkiye, Sorumlu Yazar, e-posta: abdurrahim.uyanik@gop.edu.tr

² Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Evde Hasta Bakım Programı, Ebelik Anabilim Dalı, Tokat/Türkiye,

³ Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Erbaa Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Evde Hasta Bakım Programı, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Tokat/Türkiye.

GİRİŞ

Gebelik ve doğum süreci kadınlarda olduğu kadar erkekler için de yoğun duyguların yaşandığı karmaşık bir süreçtir. Gebelik ve doğum süreci; korku, endişe ve yoğun heyecan gibi birçok duyguyu alevlendirebilirken aynı zamanda baba adayı için ek yeni rolleri ve sorumlulukları da beraberinde getirmektedir. İdeal modern babalık rolü, fiziksel, duygusal, ekonomik ve sosyal sorumlulukların yanı sıra baba adayının çocuğuna bağlanmasını, ebeveyn rollerini anne ile paylaşmasını, perinatal bakım ve çocuğun bakımında daha çok rol almasını gerektirmektedir. Bu bilincin artmasıyla beraber batı toplumlarında 1960 senelerinden bu zamana kadar erkekler ebeveyn eğitim sınıflarına dâhil olmaya, doğuma katılmaya ve çocuğu ile erken zamanda bağ kurmaya teşvik edilmektedir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde gebelik ve doğum sürecinde baba adaylarının %90'ının ultrason gibi işlemlerde eşlerinin yanında olduklarını bildirmiştir (Draper ve Ives, 2013; Güngör, 2018; Karaçam ve Karatepe, 2020).

Toplumsal cinsiyet mitleri göz önünde bulundurulduğunda, erkeğin evi geçindirme ve aileyi koruma gibi görevleri üstlendiği düşünülürken, kadının ise ev düzeni sağlama, çocuk bakımı ve aile bütünlüğünü koruma gibi sorumluluklarla yükümlü olduğu algısı mevcuttur. Toplumsal açıdan düzenleyici roller kadına, belirleyici roller ise erkeğe verilmektedir. Ancak kadının çalışmaya başlaması, teknolojik gelişmeler ve geniş aile yapısından uzaklaşma gibi faktörlere bağlı olarak zamanla aile yapılarında da değişimler kaçınılmaz olmuştur. Bu sebeple kadın ve erkek rollerinde değişimler yaşanmıştır (Uyanık ve ark., 2022).

Gebelik ve ebeveyn olma süreci, kadın ve erkeklerde yaşamın bir dönüm noktasıdır. Doğum, bir kadının ömrü boyunca yaşayacağı heyecanlı ve özel bir deneyimdir. Bu deneyim ile beraber annede benlik ve bütünlük, baba adayında güven ve otorite, ailede ise güç kazandırarak ebeveynlere birçok önemli sorumluluklar yüklemektedir. Kimi toplumlarda gebelik ve doğum kadının sorumluluğu olarak algılanmaya devam etmektedir. Baba adayları ise bu özel ve heyecanlı süreçte neredeyse yok sayılmıştır. Ebeveynliğe dair beklentileri eğitim, inançlar, fizyolojik, ekonomik, politik değişiklikler ve toplumun cinsiyet algısı da etkilemektedir (Döner ve ark., 2021; Ergin ve Özdilek, 2014; Özkan ve ark., 2016). Kadınların anneliğe uyum aşaması gebelikte görülen fizyolojik, psikolojik ve hormonal değişiklikler sebebiyle daha kolay olurken, erkeklerin ebeveynlik rolünü daha geç kazanmalarının sebebi doğum sonrası rol farklılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. (Longworth ve ark., 2015; Poh ve ark., 2014). Özellikle son yıllarda ülkemizde babalık modelinde gözle görülebilir değişiklikler meydana gelmiştir (Kara ve Çetinkaya, 2019; Kuzucu, 2011). İdeal modern baba rolü, fiziksel, ruhsal, sosyoekonomik sorumluluklarının yanında çocuğu ile güçlü bağ kurması, anne ile ebeveyn rollerini paylaşması, doğum öncesi bakım ve çocuk bakımına da katılmasını gerektirmektedir (Draper ve Ives, 2013; Sapkota ve ark., 2012). Fakat yapılan araştırmalara göre geleneksel baba rolü ile erkeklerin çocuklarının bakımında yeterli düzeyde sorumluluk almadıkları saptanmıştır (Draper ve Ives, 2013; Döner ve ark., 2021; Kuzucu, 2011).

Tarihsel süreçte baba adaylarının doğuma katılımı

1940'lı yıllara kadar erkeklerin doğum sırasında bayılabilecekleri ve enfeksiyon riskini arttıracacağı inancı sebebiyle doğuma katılımları tıp dünyası tarafından reddedilmekteydi. 1940'lı yılların sonlarında "Bradley Metodu" ile birlikte baba adaylarının doğumda yer almasının doğum eylemini kolaylaştırdığı fikri ortaya çıkmıştır (Ergin ve Özdilek, 2014). 1950'li yılların sonlarına doğru İsveç'te baba adaylarının doğuma katılmalarına müsaade edilmiştir. Bu sayede birçok baba adayı partnerine destek olmuş ve bebeğin doğumuna şahit olmuştur (Özcan ve ark., 2018). Tüm dünyada baba adaylarının gebelik ve doğum süreçlerine katılmaları, 1960'lı yıllardan sonra giderek ivme kazanmıştır (Longworth ve Furber, 2015). Toplumsal değişimlerin yaşanması sebebiyle 1970 senesinden sonra da "yeni babalık" kavramı ortaya çıkmıştır (Mercan ve Şahin, 2017). Kök ve Ünal'ın (2005) perspektifine göre, tarih boyunca baba rolündeki değişim incelendiğinde, günümüzde babaların daha önce yaygın olan soğuk ve katı tutumunu sergileme yerine, çocuk bakımını eşleriyle birlikte paylaşan bir 'baba rolü' benimsediği gözlemlenmektedir (Kök ve Ünal, 2015).

Gebelikte baba adaylarının rolleri

Gebeliğin tespiti ile birlikte hem anne hem de baba adayları yoğun duygular yaşamaktadır. Avustralya'da yapılan bir araştırma sonuçlarına göre baba adaylarının eşlerinin gebe olduğunu duydukları anda duygusallaştıklarını ve aynı zamanda da korku, endişe, hazırlıksız hissetme gibi emosyonel durumları yaşadıklarını tespit etmiştir (Forsyth ve ark., 2011). İngiltere'de yapılan bir araştırmaya göre ise ilk randevuya katılma, ultrasona dâhil olma, doğum uzmanı ile 12. gebelik haftasından önce tanışma ve doğuma katılan baba adaylarının sayısının giderek

arttığını saptanmıştır (Redshaw ve Henderson, 2013). Widarsson tarafından İsveç'te yapılan bir araştırmaya göre baba adaylarının sürece dahil olmayı istemelerine rağmen kendilerini genellikle dışlanmış hissettikleri sonucuna varmıştır (Widarsson, 2012). Genel olarak baba adaylarının gebelik esnasında eşlerinin yanında olması, hastane ziyaretlerine katılması, bebeğin hareketlerinin fiziki olarak hissetmeye çalışması, prenatal dönemde kurslara katılım sağlaması, bebek için alışveriş yapması gibi davranışların doğum sonuçlarını da pozitif yönde etkilediği düşünülmektedir. Etkili partnerlere sahip gebe kadınların erken prenatal bakımı daha olası bulduğu ve sigara içme alışkanlığını da azalttığı ayrıca doğum sonrası bebeğin kilosuna da olumlu katkı sağladığı bulunmuştur (Alio ve ark., 2013; Uludağlı, 2017).

Doğumda baba adaylarının rolleri ve doğuma etkileri

Gebeler, doğum eylemi sırasında eşlerinden fiziksel rahatlık oluşturmasını, ruhsal olarak desteklenmesini ve motive etmesini beklerler. Bu fiziksel rahatlığı sağlamak için eşlerin el tutması, yürümeye yardımcı olmaları, solunum egzersizlerinde destek olması, gebenin alnındaki terini silmesi gibi eylemlerde destek olması sayılabilmektedir (Johansson ve ark., 2012). Erkeğin doğum esnasında var olmasının çiftler arasındaki ilişkiyi derinleştirdiği, baba olma sürecinin önemli bir parçası olduğu ve daha yakın baba- bebek ilişkisini sağladığı düşünülmektedir (Brandão ve Figueiredo, 2012; Grossmann ve ark., 2002; Lwanga ve ark., 2017). Bu süreçte tüm baba adayları kendilerine göre farklı tecrübelerle karşı karşıya kalmaktadır (Fenwick ve ark., 2012). Baba adaylarının doğum salonunda yer aldığı rolleri açıklayan en önemli çalışma Chapman'ın 1992 senesinde San Francisco'da beş farklı

doğumhanede 20 çift ile yaptığı çalışmadır. Araştırma sonucunda üç farklı rol belirlenmiştir. Bunlar koç rolündeki babalar doğum deneyiminin lideri olarak eşlerini desteklerken, ekip üyesi rolündeki babalar bir takım arkadaşı, tanık rolündeki babalar ise gözlemci olarak yer alırlar (Abushaikha ve Massah, 2012; Chapman, 1992). Koç rolü: doğumda eşini aktif olarak destekleyen erkeklerdir. Ağrı ve stresin azaltılması, fiziksel ve psikolojik desteğin sağlanması, sağlık ekibi ile iletişim ve koordinasyonda aktiftir. Ekip üyesi rolü: erkekler eşlerinin fiziksel ihtiyaçlarını karşılamakla birlikte eşlerine ruhen de destek sağlarlar. Tanık rolü: pasif olarak da adlandırılan bu rol erkekler tarafından sıklıkla benimsenmektedir. Doğumu izlemek ve bebeğin doğum anına tanıklık olmak için ortamda bulunurlar (Chapman, 1992; Longworth ve Kingdon, 2011).

Erkeklerin doğuma katılımını etkileyen birçok kolaylaştırıcı ya da engelleyici faktörler bulunmaktadır. Doğum öncesi eğitim sınıflarına katılması, ebe ve hemşirelerin desteği ve teknoloji kullanımı gibi faktörler kolaylaştırıcı faktörler olarak görülebilirken sağlık personeli ile zayıf iletişim, ilaç kullanımı, riskli gebelikler, babaları doğumdan dışlayan kültürel yapı ve hastane politikaları, destek eksikliği, yabancılaşma ve saygısızlık duyguları, hazırlıksızlık, karşılanmamış beklentiler, doğumun medikalizasyonu, aile merkezli bakım eksikliği ve doğum korkusu engelleyici faktörler arasında sayılabilir (Eggermont ve ark., 2017; Longworth ve Kingdon, 2011; Roberts ve Spiby, 2020; Sengane ve Nolte, 2012; Wöckel ve ark., 2007).

Singapur'da 30 Çin, Malay ve Hint etnik kökenli kadınla yapılan bir çalışmada, kadınlar eşlerini doğum esnasında ana destek kaynakları olarak tanımladıkları, endişelerini azaltmada ve sorunsuz bir doğumun kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynadıklarını saptamışlardır (Naser ve ark., 2012).

Erkekler, doğum ve doğum sürecinde eşleriyle birlikte olmanın kişisel olarak önemli olduğunu fakat aynı zamanda sosyal bir beklenti olduğunu da belirtmiş olup yine de uluslararası araştırmalar erkeklerin doğumda kendilerini marjinal hissettiklerini belirtmişlerdir (Dolan ve Coe, 2011; Ives, 2014; Premberg ve ark., 2011). Erkekler doğum sırasında kendilerini güçsüz ve kararsız hissetmenin yanı sıra korku, suçluluk ve çaresizlik de yaşayabilmektedirler (Chin ve ark., 2011; Ives, 2014). Doğum sırasında eşlerini endişelendirmekten kaçınmak için güçlü duygulara rağmen sakin bir dış görünüme sahip olmaya zorlanabilirler (Premberg ve ark., 2011). Yapılan bir çalışmada babalar, doğumun aşamalarıyla ilgili doğum öncesi eğitime rağmen, erken doğumdan aktif doğuma geçişi fark etmekte ve böylece ne zaman hastaneye gideceklerini bilmekte zorlandıklarını bildirdikleri saptanmıştır (Roberts ve Spiby, 2020). Doğum eylemi sürecinde babalar daha çok sağlık personelinin destek beklemektedir. Sağlık personelinin yaptığı bilgilendirme ile babaların korku, kaygı ve stresi ile baş etmesine destek olmakta ve babaların rahatlamasına neden olmaktadır (Premberg ve Lundgren, 2006).

Doğum sonu dönemde babaların rolleri

Doğum sonrası dönem, babaların sorumluluklarının arttığı ve bebeğe yeterli zamanın ayrılmasını gerektiren bir dönemdir. Bu geçiş döneminde erkekler babalığı kabullenme, yeni rollere adaptasyon ve yaşam tarzı değişiklikleri gibi çeşitli değişimler yaşamaktadır (Özkan ve ark., 2018).

Babalık dönemi, erkeklerin kimliklerinde değişikliklere yol açabilmektedir. Bebeklerinin doğumuyla yeni rolleri benimsemekte zorlanabilir; anksiyete, şaşkınlık gibi duygular yaşayabilirler. Bu dönemdeki güç azalması hissi, yeni çözüm yollarını bulma fırsatı sunabilir (Türkçüer, 2020).

Doğum sonrası dönemde babalar, karışık duygular deneyimleyebilir ve bu duyguları paylaşmakta çekimser olabilirler. Kendi hissettikleri duyguları ifade etmeleri durumunda zayıf bir görüntü sergilediklerini düşüncesine inanabilirler. Yapılan çalışmalarda ilk kez baba olanlarda doğum sonu 12 aylık dönemde depresyon insidansının %4- 25 arasında değiştiği belirlenmiştir. Bu amaçla sağlık çalışanlarının babalara destek olması, duygularını ifade etmelerine olanak sağlamaları gerekmektedir (Costa ve ark., 2019; Paulson ve ark., 2010; Poh ve ark., 2014; Ünver ve Uçar, 2021). Doğum sonu dönemde yeni doğan ile ten temasının sağlanması baba ve bebek açısından hem fizyolojik hem de davranışsal olumlu sonuçlarının olduğu tespit edilmiştir (Gutiérrez ve ark., 2012). Suid ve Özkan'ın (2023) "Babaların Doğum Sonu Güvenlik Hisleri Ölçeği" ile yaptıkları çalışma sonuçlarına göre babalara, anne- bebek hakkında bilgi verilmesi, emzirme hakkında desteklenmeleri ve doğum sonu döneme katılmaları güvenlik hissini arttırdığı sonucuna varmışlardır (Suid ve Özkan, 2023).

Hemşirelerin gebelik, doğum ve sonrası dönemde danışmanlık rolü

Hemşireler sağlıklı gebelik, doğum ve postpartum dönem ile ilgili hazırlık yapmalı ve bu aşamalarda anne ve baba adaylarına optimal düzeyde danışmanlık hizmeti vermeleri gerekmektedir (Sekizler ve Dakışan, 2021). Danışmanlık rolüne sahip, alanında uzman hemşirelerin anne- baba adaylarının gebelik ve sonrası dönemlerde endişelerini, sorularını uygun şekilde yanıtlamalı ve süreci iyi yönetebilmeleri gerekmektedir. Sağlık profesyoneli olarak hemşireler, babaların değişen rollerine adaptasyonunu sağlarken ailenin kültürel farklılıklarını göz önünde bulundurmalı, çiftin çocuğun doğumuna ilişkin inanç ve tutumlarına dikkat etmeli ve babalık/ erkeklik

kavramları üzerinde eğilim göstermelidirler (Ergin ve Özdilek, 2014). Çiftleri etkin dinlemeli, anneyi ve babayı bir bütün olarak görüp doğum eyleminin süreci hakkında bilgilendirmeli, yapabilecekleri uygulamaları göstermeli ve gerekirse tekrarlayarak geri bildirim almalıdır (Hollins ve ark., 2011). Babaların dahil olduğu eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması, baba- bebek bağının güçlenmesi amacıyla uygulamalarda (muayenelere katılım, tentene temasın sağlanması gibi) baba katılımının sağlanması, emzirme açısından da farkındalık oluşturulması gerekmektedir (Döner ve ark., 2021).

SONUÇ

Gebelik, doğum ve doğum sonu dönem, hem anne hem de baba adayının hayatında önemli dönüm noktalarını temsil eder. Bu süreçlerde baba adaylarının rol ve sorumlulukları giderek artmaktadır. Babaların ebeveynlik rolünün güçlendirilmesi ve eşit katılımının teşvik edilmesi, son yıllarda giderek daha fazla önem kazanmıştır. Bu doğrultuda, babaları hedef alan eğitim ve danışmanlık programlarının yaygınlaştırılması, birçok olumlu etkiye sahip olabilir. Birincil olarak, babaların eğitim ve danışmanlık programları aracılığıyla, bebekleriyle daha güçlü bir bağ kurmaları sağlanabilir. Bu programlar, babaların bebek bakımı, beslenme, uyku düzenleri gibi konularda bilgi sahibi olmalarını ve bu konularda kendilerine güvenmelerini sağlayabilir. Bu da babaların bebekleriyle daha etkili bir iletişim kurmalarına ve duygusal bağlarını güçlendirmelerine yardımcı olabilir. İkinci olarak, babaların bebeği ile bağ kurmalarını sağlayacak uygulamaların tüm baba adaylarının deneyimlemesi, anne ve baba arasındaki işbirliğini destekleyebilir. Ebeveynler arasındaki eşit paylaşım ve işbirliği, aile içi dengeyi sağlamak ve çocuğun gelişimini olumlu yönde

etkilemek açısından kritiktir. Bu uygulamalar sayesinde, baba adayları bebekleriyle olan ilişkilerini güçlendirerek, ebeveynlik sorumluluklarını daha dengeli bir şekilde paylaşabilirler. Üçüncü olarak, emzirme başarısı için annenin yanı sıra baba desteğinin de önemli olduğu vurgulanmalıdır. Bu noktada, babanın destek ve anlayışı, annenin emzirme sürecini daha olumlu bir şekilde deneyimlemesine yardımcı olabilir. Babaların emzirme konusundaki farkındalığının artırılması ve eğitime katılmaları, annenin emzirme deneyimini desteklemekte ve aile içi dayanışmayı güçlendirmekte önemli bir rol oynayabilir.

Araştırmalar, modern toplumlarda erkeklerin gebelik sürecine aktif katılımının, hem annenin psikolojik ve fiziksel sağlığına hem de aile ilişkilerine olumlu etkiler sağladığını göstermektedir. Erkeklerin eşlerine karşı duygusal destek sağlaması, ihtiyaçlarını karşılaması, doğum sonu dönemde dinlenmesine katkı sağlaması bebek- anne, bebek- baba ilişkisi bakımından oldukça önemlidir.

Sonuç olarak, babaların ebeveynlik rolünün güçlendirilmesi, çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek ve aile içi ilişkileri kuvvetlendirmek adına büyük bir öneme sahiptir. Babaların eğitim ve danışmanlık programlarına katılımı, baba adaylarının bebekleriyle daha yakın bir bağ kurmalarını, anneleri emzirme konusunda desteklemelerini ve aile içi işbirliğini artırmalarını sağlayabilir. Bu şekilde, toplumsal farkındalık ve eşitlik anlayışıyla desteklenen bir yaklaşım, daha sağlıklı ve mutlu ailelerin oluşmasına katkıda bulunabilir.

Çıkar Çatışması

Çalışmada yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek

Çalışmanın finansal desteği bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: ES, AU, NK

Tasarım: AU

Denetleme/Danışmanlık: AU

Analiz ve/veya Yorum: ES, AU, NK

Kaynak Taraması: ES, AU

Makalenin Yazımı: ES, AU, NK

Eleştirel İnceleme: ES, AU, NK

KAYNAKÇA

- Abushaikh L, Massah R. The roles of the father during childbirth: the lived experiences of arab syrian parents. *Health Care for Women International* 2012;33:168–181. Doi: 10.1080/07399332.2011.610534.
- Alio PA, Lewis AC, Scarborough K, Harris K, Fiscella K. A community perspective on the role of fathers during pregnancy: a qualitative study. *BMC Pregnancy Childbirth* 2013;13(60). Doi: <https://doi.org/10.1186/1471-2393-13-60>.
- Brandão S, Figueiredo B. Fathers' emotional involvement with the neonate: impact of the umbilical cord cutting experience. *Journal of Advanced Nursing* 2012;68(12):2730–2739. Doi: 10.1111/j.1365-2648.2012.05978.x.
- Chapman LL. Expectant fathers' roles during labor and birth. *Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing* 1992;21(2), 114–120. Doi: 10.1111/j.1552-6909.1992.tb01729.x.
- Chin R, Hall P, Daiches A. Fathers' experiences of their transition to fatherhood: a metasynthesis. *Journal of Reproductive and Infant Psychology* 2011;29(1):4–18. Doi: 10.1080/02646838.2010.513044.
- Da Costa D, Danieli C, Abrahamowicz M, Dasgupta K, Sewitch M, Lowensteyn I, Zelkowitz P. A prospective study of postnatal depressive symptoms and associated risk factors in first-time fathers. *J Affect Disord* 2019;249:371–7. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.02.033>.
- Dolan A, Coe C. Men, masculine identities and childbirth. *Sociology of Health & Illness* 2011;33(7):1019–1034. Doi: 10.1111/j.1467-9566.2011.01349.x.
- Döner Ş, Baş Z, Duran B, Er M, Karakoç H. Türkiye'de babalık rol kazanımı: babaların tutum ve davranışları. *Güncel Hemşirelik Araştırmaları Dergisi* 2021;1(2),59-67.
- Draper H, Ives J. Men's involvement in antenatal care and labour: Rethinking a medical model. *Midwifery* 2013;29(7), 723–729. doi: 10.1016/j.midw.2013.02.007.
- Eggermont K, Beeckman D, Van Hecke A, Delbaere I, Verhaeghe S. Needs of fathers during labour and childbirth: A cross-sectional study. *Women and Birth* 2017;30(4),e188–e197. Doi: 10.1016/j.wombi.2016.12.001.
- Ergin A, Özdilek R. The changing role of fatherhood and its effects on men's health. *Journal of Education and Research in Nursing* 2014;11(1), 3–8.
- Fenwick J, Bayes S, Johansson M. A qualitative investigation into the pregnancy experiences and childbirth expectations of Australian fathers-to-be. *Sexual & Reproductive Healthcare* 2012;3(1):3–9. Doi: 10.1016/j.srhc.2011.11.001.
- Forsyth C, Skouteris H, Wertheim EH, Paxton S, Milgrom J. Men's emotional responses to their partner's pregnancy and their views on support and information received. *Australian & New Zealand Journal of Obstetrics & Gynaecology* 2011;51(1):53.
- Grossmann K, Grossmann KE, Fremmer-Bombik E, Kindler H, Scheuerer-Engelisch H, Zimmermann, Peter Z. The uniqueness of the child-father attachment relationship: fathers' sensitive and challenging play as a pivotal variable in a 16-year longitudinal study. *Social Development* 2002;11(3):301–337. Doi: 10.1111/1467-9507.00202.
- Gutiérrez J, Pérez M, Aguilera M, Moreno S. The role of fathers in the postpartum period: experiences with skin to skin method. *Acta Paul Enferm* 2012;25(6):914–20.
- Güngör İ. Babaların doğuma katılması ve doğum deneyimi. Çalık Y ve Çetin F (ed.). *Normal Doğum ve Sonrası Dönem*. 1. Baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitapevleri; 2018;s. 173–187.
- Hollins Martin C, Fleming V. The birth satisfaction scale. *International Journal of Health Care Quality Assurance* 2011;24(2):124–135. Doi: 10.1108/09526861111105086.
- Ives J. Men, maternity and moral residue: negotiating the moral demands of the transition to first time fatherhood. *Sociology of Health & Illness* 2014;36(7):1003–1019. Doi: 10.1111/1467-9566.12138.
- Johansson M, Rubertsson C, Rådestad I, Hildingsson I. Childbirth – An emotionally demanding experience for fathers. *Sexual & Reproductive Healthcare* 2012;3(1):11–20. Doi: 10.1016/j.srhc.2011.12.003.
- Kara M, Çetinkaya Ş. The father concept in Turkish society and nursing in the attachment of father and baby. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences* 2019;11(2),200–210. Doi: 10.5336/nurses.2018-62565.
- Karaçam Z, Karatepe E. Babaların doğum eylemine katılma konusundaki görüşleri ve gereksinimleri. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 2020,7(3):360 - 366. Doi: 10.34087/cbusbed.700561.
- Kök EE, Ünal F. 0-6 Yaş çocuğu olan ebeveynlerin babalık rolüne ilişkin görüşleri. *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2015;1(4):1383-1392.
- Kuzucu Y. Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 2011;4(35), 79–89. Doi: 10.17066/pdrd.93674.
- Longworth HL, Kingdon CK. Fathers in the birth room: What are they expecting and experiencing? A phenomenological study. *Midwifery* 2011;27(5), 588–594. Doi: 10.1016/j.midw.2010.06.013.

- Longworth MK, Furber C, Kirk S. A narrative review of fathers' involvement during labour and birth and their influence on decision making. *Midwifery* 2015;31(9):844–857. Doi: 10.1016/j.midw.2015.06.004.
- Lwanga H, Atuyambe L, Sempewo H, Lumala A, Byaruhanga RNB. An exploratory study of men's companionship, perceptions and experiences during pregnancy and delivery in Uganda. *BMC Pregnancy and Childbirth* 2017;17(1), 196. Doi: 10.1186/s12884-017-1385-6.
- Mercan Z, Şahin FT. Babalık rolü ve babalık rolü algısı. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi* 2017;2(2) :1-10.
- Naser E, Mackey S, Arthur D, Klainin-Yobas P, Chen H, Creedy DK. An exploratory study of traditional birthing practices of Chinese, Malay and Indian women in Singapore. *Midwifery* 2012;28(6):e865–e871. Doi: 10.1016/j.midw.2011.10.003.
- Özkan H, Çelebioğlu A, Üst ZD, Kurudirek F. Doğum sonu dönemde babaların ebeveynlik davranışlarının incelenmesi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi* 2016;6(3):191-196. Doi: 10.5222/buchd.2016.191.
- Özkan S, Göral S, Kayhan Ö, Serçekuş AP, Sevil Ü. Functional status of women and their partners after childbirth . *International Journal of Assessment Tools in Education* 2018;5(3):510-523. Doi: 10.21449/ijate.443222.
- Paulson JF, Bazemore SD. Prenatal and postpartum depression in fathers and its association with maternal depression: a meta-analysis. *JAMA* 2010;303(19):1961-1969. Doi:10.1001/jama.2010.605.
- Poh HL, Koh SSL, Seow HCL, He HG. First-time fathers' experiences and needs during pregnancy and childbirth: A descriptive qualitative study. *Midwifery* 2014;30(6):779–787. Doi: 10.1016/j.midw.2013.10.002.
- Premberg Å, Carlsson G, Hellström AL, Berg M. First-time fathers' experiences of childbirth—A phenomenological study. *Midwifery* 2011;27(6):848–853. Doi: 10.1016/j.midw.2010.09.002.
- Premberg A, Lundgren I. Fathers' Experiences of childbirth education. *Journal of Perinatal Education* 2006;15(2):21–28. Doi: 10.1624/105812406X107780.
- Redshaw M, Henderson J. Fathers' engagement in pregnancy and childbirth: evidence from a national survey. *BMC Pregnancy & Childbirth* 2013;13(1).
- Roberts J, Spiby H. The calm before the storm: A qualitative study of fathers' experiences of early labour. *Women and Birth* 2020;33(5):490–495. Doi: 10.1016/j.wombi.2019.11.002.
- Sekizler TE, Daşışkan Z. Prekonsepsiyonel sağlık bakımı ve primer bakımda danışmanlık. *Hemşirelik Bilimi Dergisi* 2021;4(2):94–105.
- Sengane MLM, Nolte AGW. The expectations of fathers concerning care provided by midwives to the mothers during labour. *Health SA Gesondheid* 2012;17(1). Doi: 10.4102/hsag.v17i1.527.
- Sıud NR, Özkan H. Babaların doğum sonu güvenlik hisleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi. *YOBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi* 2023;4(1):32-43.
- Türkçüler N. Postpartum dönemde baba- bebek bağlanmasının fonksiyonel duruma etkisi. Pamukkale Üniversitesi (Yüksek lisans tezi) 2020.
- Uludağlı PN. Baba katılımında etkili faktörler ve baba katılımının baba, anne ve çocuk açısından yararları. *Türk Psikoloji Yazıları* 2017;20(39):70-88.
- Uyanık A, Sadıç E, Kaplan N. Doğum sonu dönemde kadının değişen rollerine uyum sürecinde evde bakım hizmetlerinin rolü doğum sonu dönem ve kadın rolleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 2022;2(1),52-55.
- Ünver H, Uçar T. İlk kez baba olanlarda doğum sonu depresyon ve psikososyal belirleyicileri. *Cukurova Med J* 2021;46(2):452-459. Doi: 10.17826/cumj.840392.
- Widarsson M, Birgitta K, Sundquist K, Engstrom G, Sarkadi A. Support needs of expectant mothers and fathers: A qualitative study. *Journal of Perinatal Education* 2012;21(1):36-44. Doi:10.1891/1058-1243.21.1.36.
- Wöckel A, Schfer E, Beggel A, Abou-Dakn M. Getting ready for birth: impending fatherhood. *British Journal of Midwifery* 2007;15(6):344–348. Doi: 10.12968/bjom.2007.15.6.23673.